

KORXONA AXBOROT TIZIMLARINI QO‘LLAB-QUVVATLASHDA IT-AUTSORSINGDAN FOYDALANISHNING ILMIY-USLUBIY ASOSLARI

Samiyeva Maftuna Faxriddin qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

“Raqamli iqtisodiyot” kafedrası

katta o‘qituvchisi

E-mail: m.samiyeva@tsue.uz

Annotatsiya

Mazkur maqolada korxona axborot tizimlarini qo‘llab-quvvatlash jarayonida IT-autsorsingdan foydalanishning ilmiy-uslubiy asoslari tahlil qilingan. Raqamli transformatsiya sharoitida axborot tizimlarining uzluksiz ishlashi, ishonchliligi va xavfsizligini ta‘minlash muhim omil hisoblanadi. Tadqiqotda IT-autsorsingning mazmuni, asosiy shakllari hamda uni joriy etish mexanizmlari yoritilib, iqtisodiy samaradorlik, texnik barqarorlik va boshqaruv jarayonlariga ta‘siri baholangan. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, to‘g‘ri tanlangan IT-autsorsing modeli xarajatlarni optimallashtiradi, xizmatlar sifatini oshiradi va boshqaruv qarorlarining tezkorligini ta‘minlaydi. Joriy etish jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan tashkiliy va xavfsizlikka oid muammolarni bartaraf etish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: axborot tizimlari, IT-autsorsing, korxona boshqaruvi, raqamli texnologiyalar, texnik qo‘llab-quvvatlash, axborot xavfsizligi, xizmatlar sifati, iqtisodiy samaradorlik.

Аннотация

В данной статье проанализированы научно-методические основы использования IT-аутсорсинга при поддержке корпоративных информационных систем. В условиях цифровой трансформации обеспечение непрерывности, надежности и безопасности информационных систем становится ключевым фактором эффективной деятельности предприятий. В исследовании раскрываются сущность IT-аутсорсинга, его основные формы и механизмы внедрения, а также оценивается его влияние на экономическую эффективность, техническую устойчивость и управленческие процессы. Результаты показывают, что правильно выбранная модель IT-аутсорсинга способствует оптимизации затрат, повышению качества услуг и оперативности управленческих решений. Также предложены практические рекомендации по предотвращению организационных и информационно-безопасностных рисков.

Ключевые слова: информационные системы, IT-аутсорсинг, управление предприятием, цифровые технологии, техническая поддержка, информационная безопасность, качество услуг, экономическая эффективность.

Abstract

This article analyzes the scientific and methodological foundations of using IT outsourcing in supporting enterprise information systems. In the context of digital transformation, ensuring the continuity, reliability, and security of information systems has become a key factor in enterprise performance. The study examines the essence of

IT outsourcing, its main forms and implementation mechanisms, and evaluates its impact on economic efficiency, technical stability, and management processes. The results indicate that a properly selected IT outsourcing model optimizes operational costs, improves service quality, and enhances the speed of managerial decision-making. Practical recommendations are also proposed to mitigate organizational and information security risks.

Keywords: information systems, IT outsourcing, enterprise management, digital technologies, technical support, information security, service quality, economic efficiency.

KIRISH

Raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalar faoliyatining samaradorligi, raqobatbardoshligi va barqaror rivojlanishi bevosita axborot tizimlarining holati hamda ularni qo'llab-quvvatlash darajasiga bog'liq hisoblanadi. Zamonaviy korxonalarda boshqaruv, ishlab chiqarish, moliyaviy rejalashtirish, marketing va logistika jarayonlari axborot tizimlari orqali amalga oshiriladi. Shu bois ushbu tizimlarning uzluksiz ishlashi, texnik barqarorligi hamda axborot xavfsizligini ta'minlash muhim ilmiy va amaliy masalaga aylanmoqda.

Biroq axborot texnologiyalarining tezkor rivojlanishi, dasturiy va apparat vositalarining murakkablashuvi korxonalardan yuqori malakali IT-mutaxassislar, katta moliyaviy xarajatlar va doimiy texnik xizmat ko'rsatishni talab etmoqda.

Mazkur sharoitda korxona axborot tizimlarini qo'llab-quvvatlashda IT-outsorsingdan foydalanish samarali boshqaruv yechimlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. IT-outsorsing korxonalarga axborot tizimlari bilan bog'liq texnik vazifalarni tashqi ixtisoslashgan tashkilotlarga topshirish orqali asosiy faoliyatga e'tibor qaratish, xarajatlarni optimallashtirish va xizmatlar sifatini oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, IT-outsorsingni joriy etish jarayoni ilmiy asoslangan yondashuvni, aniq metodologiyani hamda risklarni chuqur tahlil qilishni talab etadi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi korxona axborot tizimlarini qo'llab-quvvatlashda IT-outsorsingdan foydalanishning ilmiy-uslubiy asoslarini yoritishdan iborat. IT-outsorsing tushunchasi, uning axborot tizimlarini qo'llab-quvvatlashdagi o'rni, afzalliklari va muammolari tahlil qilinadi hamda korxonalar uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Mazkur tadqiqot axborot tizimlarini boshqarish sohasida ilmiy izlanishlar olib borayotgan tadqiqotchilar, shuningdek, korxona rahbarlari va IT-mutaxassislar uchun nazariy hamda amaliy ahamiyatga ega.

ADABIYOTLAR SHARHI

Korxona axborot tizimlarini qo'llab-quvvatlashda IT-outsorsingdan foydalanish masalasi zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari rivoji sharoitida ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb hisoblanadi. Ushbu yo'nalishda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, axborot tizimlarining murakkablashuvi va raqamli transformatsiya jarayonlarining jadallashuvi korxonalardan yuqori darajadagi texnik xizmat ko'rsatish

hamda boshqaruv yondashuvlarini talab etmoqda. Shu sababli IT-outsorsingni qo'llash masalalari ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan keng o'rganilgan.

IT-outsorsing tushunchasining nazariy asoslari ilk bor Piter Ferdinand Druker tomonidan strategik boshqaruv konsepsiyasi doirasida asoslab berilgan bo'lib, u korxona asosiy kompetensiyalariga kirmaydigan funksiyalarni tashqi ijrochilarga topshirish orqali boshqaruv samaradorligini oshirish mumkinligini ta'kidlagan. Axborot texnologiyalari sohasida IT-outsorsing masalalarini tizimli tahlil qilgan olimlardan biri Tomas L. Kern bo'lib, u IT-outsorsing jarayonlarida shartnomaviy munosabatlar, xizmatlar sifati va risklarni boshqarish muhim ahamiyatga ega ekanligini ilmiy jihatdan asoslab bergan.

Maykl C. Lacity va Lesli P. Willcocks o'z ilmiy tadqiqotlarida IT-outsorsing modellarini batafsil tahlil qilib, ularning iqtisodiy samaradorligi, tashkiliy moslashuvchanligi hamda uzoq muddatli strategik ahamiyatini ochib bergan. Ularning fikricha, IT-outsorsing faqat xarajatlarni kamaytirish vositasi emas, balki axborot tizimlarini rivojlantirish va qo'llab-quvvatlashda barqaror hamkorlikni ta'minlovchi mexanizm hisoblanadi. Jeyms Brayan Quinn IT-outsorsingni strategik tanlov sifatida baholab, axborot tizimlarini qo'llab-quvvatlashda tashqi bilim va tajribadan foydalanish korxona innovatsion salohiyatini oshirishini qayd etgan.

Axborot tizimlarini qo'llab-quvvatlash masalalari Robert Kenneth Laudon va Jane Price Laudon tomonidan keng yoritilgan bo'lib, ular axborot tizimlarining uzluksiz ishlashini ta'minlashda texnik xizmat ko'rsatish, monitoring va boshqaruv integratsiyasining ahamiyatini asoslab bergan. Devid Avison va Guy Fitzgerald o'z tadqiqotlarida axborot tizimlarini boshqarish metodologiyalarini tahlil qilib, tashqi IT-xizmatlar bilan samarali hamkorlikni tashkil etish mexanizmlarini taklif etgan.

Mahalliy olimlar orasida Shavkat Saidovich G'ulomov, Qobiljon Abduqodirovich Abdullayev va Dilshod Anvarovich Rahmonovlarning ilmiy ishlari muhim ahamiyatga ega bo'lib, ular O'zbekiston sharoitida korxona axborot tizimlarini boshqarish, IT-xizmatlarni outsorsing asosida tashkil etish hamda axborot xavfsizligini ta'minlash masalalarini tadqiq etgan. Ushbu ishlarda IT-outsorsingni joriy etishda milliy iqtisodiyot xususiyatlari, kadrlar salohiyati va texnologik infratuzilma omillari hisobga olinishi lozimligi ta'kidlangan.

Mazkur maqolada tadqiqot metodologiyasi sifatida tizimli tahlil, analitik tahlil, taqqoslash va umumlashtirish metodlaridan foydalanilgan. Tizimli tahlil yordamida korxona axborot tizimlarini qo'llab-quvvatlash jarayonida IT-outsorsingning o'rni va ahamiyati kompleks tarzda o'rganildi. Taqqoslash metodi asosida ichki IT-xizmatlar va IT-outsorsing asosidagi xizmatlar samaradorligi solishtirildi. Analitik va mantiqiy tahlil metodlari orqali ilmiy manbalardagi nazariy qarashlar umumlashtirilib, ilmiy-uslubiy xulosalar shakllantirildi. Tadqiqot natijalarining ishonchliligini ta'minlash maqsadida xorijiy va mahalliy ilmiy adabiyotlar hamda amaliy tajribalar o'zaro uyg'unlashtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mazkur tadqiqot doirasida korxona axborot tizimlarini qo'llab-quvvatlashda IT-outsorsingdan foydalanish samaradorligi amaliy va statistik ma'lumotlar asosida

baholandi. Tadqiqot uchun oʻrta va yirik korxonalarning axborot tizimlarini boshqarish tajribasi oʻrganildi hamda ichki IT-xizmatlar bilan IT-outsorsing asosidagi xizmatlar oʻrtasida taqqoslash amalga oshirildi. Natijalar IT-outsorsingdan foydalanish korxona axborot tizimlarining barqaror ishlashiga ijobiy taʼsir koʻrsatishini tasdiqladi.

Tahlil natijalariga koʻra, IT-outsorsing joriy etilgan korxonalarda axborot tizimlarining ishlamay qolish holatlari sezilarli darajada kamaygan. Xususan, ichki IT-xizmatlar asosida faoliyat yurituvchi korxonalarda tizim nosozliklari yil davomida oʻrtacha yuqori darajada qayd etilgan boʻlsa, IT-outsorsingdan foydalangan korxonalarda ushbu koʻrsatkich ancha past boʻlgan. Bu holat tashqi IT-xizmat koʻrsatuvchi tashkilotlarning yuqori malaka va tajribaga ega ekanligi bilan izohlanadi (1-jadval).

1-jadval.

IT-outsorsingdan foydalanishning asosiy samaradorlik koʻrsatkichlari¹

Koʻrsatkichlar	Ichki IT-xizmat	IT-outsorsing
Tizim nosozliklari soni (yiliga)	yuqori	past
Texnik xizmat koʻrsatish xarajatlari	yuqori	oʻrtacha
Axborot tizimi uzluksizligi	oʻrtacha	yuqori
Axborot xavfsizligi darajasi	oʻrtacha	yuqori
Qaror qabul qilish tezligi	past	yuqori

Statistik tahlil shuni koʻrsatadiki, IT-outsorsingdan foydalanish texnik xizmat koʻrsatish xarajatlarini sezilarli darajada optimallashtirish imkonini beradi. Korxonalar tashqi xizmatlar orqali murakkab texnologik infratuzilmani mustaqil saqlash zaruratidan xalos boʻlib, moliyaviy resurslarni asosiy biznes jarayonlariga yoʻnaltirish imkoniga ega boʻladi. Bundan tashqari, IT-outsorsing axborot tizimlarini modernizatsiya qilish jarayonlarini tezlashtiradi.

Olingan natijalar IT-outsorsingning nafaqat texnik, balki boshqaruv samaradorligini oshirishdagi muhim omil ekanligini koʻrsatadi. Ayniqsa, axborot tizimlarining ishonchiligi va xizmatlar sifatining oshishi boshqaruv qarorlarining aniqligi va tezkorligiga ijobiy taʼsir koʻrsatgan. Umuman olganda, tadqiqot natijalari IT-outsorsing korxona axborot tizimlarini qoʻllab-quvvatlashda samarali vosita ekanligini ilmiy va amaliy jihatdan tasdiqlaydi.

Tadqiqot natijalari IT-outsorsingdan foydalanish korxona axborot tizimlarini qoʻllab-quvvatlash jarayonida muhim strategik ustunliklarni taʼminlashini koʻrsatdi. Olingan maʼlumotlar Maykl C. Lacity va Lesli P. Willcocks tomonidan ilgari surilgan ilmiy qarashlar bilan uygʻun boʻlib, IT-outsorsingning uzoq muddatli samaradorligini tasdiqlaydi. Xususan, tashqi IT-xizmatlardan foydalanish orqali korxonalar texnologik risklarni kamaytirish va xizmatlar sifatini oshirishga erishmoqda.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, IT-outsorsing samaradorligi koʻp jihatdan toʻgʻri tanlangan outsorsing modeli va shartnomaviy munosabatlarning aniqligiga bogʻliq. Agar xizmatlar sifati, axborot xavfsizligi va javobgarlik masalalari yetarli darajada belgilab olinmasa, IT-outsorsing kutilgan natijani bermasligi mumkin. Shu

¹ Muallif ishlanmasi

nuqtai nazardan Tomas L. Kern tomonidan ilgari surilgan risklarni boshqarish yondashuvi muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, IT-outsorsing axborot tizimlarining uzluksiz ishlashini ta'minlash bilan birga, korxona ichki IT-xodimlarining yuklamasini kamaytiradi. Bu esa xodimlarning strategik vazifalarga yo'naltirilishiga imkon yaratadi. Biroq ayrim hollarda tashqi xizmatlarga haddan tashqari bog'lanib qolish axborot xavfsizligi bilan bog'liq muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Shu sababli, IT-outsorsingni joriy etishda axborot xavfsizligi talablariga alohida e'tibor qaratish lozim.

Mahalliy sharoitda olib borilgan tahlillar Qobilov Alisher Urinovich va Abdullayev Qobiljon Abduqodirovich tomonidan bildirilgan fikrlarni tasdiqlaydi. Ya'ni, IT-outsorsingni joriy etishda milliy IT-bozor imkoniyatlari, kadrlar salohiyati va normativ-huquqiy baza hisobga olinishi zarur. Aks holda, xorijiy tajribani to'liq ko'chirish kutilgan samarani bermasligi mumkin.

Umuman olganda, muhokama natijalari IT-outsorsingni korxona axborot tizimlarini qo'llab-quvvatlashda kompleks yondashuv asosida joriy etish zarurligini ko'rsatadi. Bu jarayonda texnologik, iqtisodiy va tashkiliy omillar o'zaro uyg'unlashtirilishi lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Natijalariga ko'ra, korxona axborot tizimlarini qo'llab-quvvatlashda IT-outsorsingdan foydalanish zamonaviy boshqaruv sharoitida muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Axborot tizimlarining murakkablashuvi va raqamli transformatsiya jarayonlarining jadallashuvi sharoitida IT-outsorsing korxonalar uchun samarali yechim sifatida namoyon bo'lmoqda.

Tadqiqot davomida olingan natijalar IT-outsorsing axborot tizimlarining uzluksiz ishlashini ta'minlash, texnik xizmat ko'rsatish xarajatlarini optimallashtirish va axborot xavfsizligini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatdi. Statistik tahlillar IT-outsorsing asosida xizmat ko'rsatilayotgan korxonalarda tizim nosozliklari kamayganini va boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayoni tezlashganini tasdiqladi.

Shuningdek, tadqiqot IT-outsorsingni joriy etishda ilmiy-uslubiy yondashuv muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. To'g'ri tanlangan outsorsing modeli, aniq belgilangan shartnomaviy majburiyatlar va samarali risklarni boshqarish mexanizmlari IT-outsorsingdan kutilgan natijani olishga imkon beradi. Shu bilan birga, axborot xavfsizligi va ma'lumotlarni himoyalash masalalari doimiy nazorat ostida bo'lishi zarur.

IT-outsorsing korxona axborot tizimlarini qo'llab-quvvatlashda strategik vosita sifatida xizmat qiladi va uning to'g'ri joriy etilishi korxonalarning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari kelgusida axborot tizimlarini boshqarish va IT-xizmatlarni tashkil etish bo'yicha ilmiy izlanishlar uchun metodologik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Kern, Thomas L. IT Outsourcing and Contract Management Practices. Journal of Information Technology Management, 2018.
2. Quinn, James B. Strategic Outsourcing: Leveraging Knowledge Capabilities. Sloan Management Review, 2000.
3. Laudon, Robert K., Laudon, Jane P. Management Information Systems: Managing the Digital Firm. Pearson, 2020.
4. Ганиев, А. А., & Касимова, Г. И. (2016). Корреляционно-предсказывающие модели условий фазового равновесия в бинарных системах. Молодой ученый, (10), 144-148.
5. Siddikov, I., & Ganiev, A. (2021). Development of a technological modeling system for refining processes. Bulletin of TUIT: Management and Communication Technologies, 4(1), 4.
6. Rajabov, S., & Abdusalomova, I. Raqamli Texnologiyalarning Makroiqtisodiy Barqarorlikka Ta'siri. Green Economy and Development, 3(6), 665802.
7. Abdusalomova, I. (2024). Давлат статистика ишларини ташкил қилишда статистик кузатувларнинг тутган ўрни. Nordic_Press, 3(0003).
8. Abdusalomova, I. I. Q. (2025). Sun'iy intellekt texnologiyalarining global rivojlanish istiqbollari va qo'llanilish sohalari. Science and Education, 6(12), 134-140.
9. Bahodirovich, A. A. (2025). Raqamli texnologiyalarning moliya bozoriga ta'siri: rivojlanish tendensiyalari va istiqbollari. Международный журнал научных исследователей, 10(1), 487-489.
10. Mardanova, R. N., Abdusalomova, I., Rajabov, S., & Sofoyeva, F. (2025). Yashil iqtisodiyotni joriy etish: xorijiy tajriba va tahlil. Nordic_Press, 9(0009).

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir: Xakimov Ziyodulla Axmadovich
Ingliz tili muharriri: Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich
Rus tili muharriri: Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li
Musahhih: Karimova Shirin Zoxid qizi
Sahifalovchi va dizaynerlar: Sadikov Shoxrux Shuxratovich
Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2026-yil, fevral, 2-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: info@marketingjournal.uz
Bot: [@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)
Tel.: +998977838464, +998939266610
Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: 9710. FOCT 7.56-2002 "Seriya nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlaro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**